

5. Должиков А.В. Конституционные критерии допустимости ограничения основных прав человека и гражданина в Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Тюмень, 2003. 22 с.

УДК 342.95 (043.2)

Павлович Л.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРУШЕНЬ ПОРЯДКУ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ

Правове регулювання порядку застосування спеціальних примусових заходів, таких як: застосування вогнепальної зброї, використання спеціальних засобів та фізичний вплив на правопорушника, здійснюється на національно-законодавчому та на міжнародному рівнях.

Основною проблемою правового регулювання даного виду порушень є посягання на права та свободи людини шляхом зловживання особою службовими повноваженнями та відсутність чіткого покарання за порушення законного шляху застосування спеціальних примусових заходів. Відповідно до ст. 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Більшість порушень прав людини поліцією, котрі відзначаються правозахисниками, стосуються безпідставних затримань, незаконного застосування сили, катувань та жорстокого поводження. Для забезпечення правопорядку в суспільстві органи поліції наділені повноваженнями здійснювати поліцейські заходи як загального так і спеціального призначення. Відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону України: «Про національну поліцію» визначається: «Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень». Важливим уточненням є п. 2 цієї ж статті, що підтверджує: «Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним».

Інакше кажучи поліцейський захід, що ґрунтується на застосуванні вогнепальної зброї, застосування спеціальних засобів або фізичного впливу, має бути чітко регламентований на законодавчому рівні. Натомість більшість фахівців відмічають невизначеність законом практичного аспекту застосування вогнепальної зброї. Так Д. Сіротченко зазначає, що: «В законодавстві відсутні поняття: «оголення зброї», «приведення зброї в готовність»; не прописано, які мають бути дії працівників поліції у разі постановки зброї в положення запобігання, після досилання патрона в патронник, коли необхідність у застосуванні або використанні зброї перестала існувати» [1].

Саме ця невизначеність порядку дій або ж відсутність її законодавчого закріплення в тій чи іншій ситуації хоча й дає свободу вибору поліцейському того чи іншого варіанту поведінки під час різних обставин, але при цьому й уможливорює значне порушення прав людини під час застосування поліцейськими спеціальних примусових заходів. Інакше кажучи, більшість заходів національної поліції України, що надають свободу вибору поліцейському й не закріплені нормативно-правовими актами, при цьому обмежують права людини тією чи іншою мірою та перетворюються на порушення прав людини з боку представника правоохоронних органів. Наприклад, представники Національної поліції України не мають права утримувати арештованих осіб, що були затримані шляхом застосування заходів спеціально-примусового призначення, оскільки відповідної норми ні в Законі України «Про національну поліцію», ні в Конституції України, ні в іншому нормативно-правовому акті нашої держави немає.

Важливим є те, що будь-яке застосування заходів примусу спеціального призначення поліцейськими буде фіксуватися в письмовому вигляді, при цьому перевірятися на предмет законності, що запобігає сваволі з боку поліцейського, який отримує певний обсяг розсуду за рахунок неточностей та певних службових казусів і наявності оціночних понять.

Окремим напрямом діяльності є розроблення алгоритму дій під час охорони мирних зібрань з метою забезпечення права громадян на свободу слова, вираження поглядів та переконань. У поліцейських підрозділах на сьогоднішній день не має положень, які б фіксували спеціальну поведінку та дії правоохоронних представників під час даних мирних зібрань, які б могли застосовуватися без порушення прав людини. Випадки застосування сили та фізичного примусу під час таких заходів мають бути чітко регламентовані нормативними приписами, у переважній більшості – санкціоновані і ретельно розглянуті керівництвом поліції разом з іншими органами, що контролюють діяльність поліції, з обов'язковою участю громадськості [2].

Загалом з перевищенням представниками правоохоронних органів власних повноважень з питань застосування заходів примусу виникають наступні проблеми у суспільстві: відбувається зниження довіри до дій поліції; зникає готовність допомагати поліції; відбувається зростання кількості правопорушень за рахунок невдалих дій або бездіяльності поліції; виникають бунти, протести, коли громадяни вже вичерпали законні методи і шляхи відстоювання своїх прав; поліція втрачає монопольне право на використання сили тощо [3].

Література

1. Сіротченко Д.Ю. Застосування або використання вогнепальної зброї працівниками Національної поліції як гарантія особистої безпеки. *Юридичний електронний журнал*. 2018. № 2. С. 158–160. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2018/43.pdf (дата звернення: 12.11.2019).

2. Захаров Є.Ю. МВС та права людини. URL: <https://helsinki.org.ua/mvs-ta-prava-lyudyny-e-zaharov/> (дата звернення: 12.11.2019).

3. Права людини в діяльності поліції: практичний посібник. Національна академія внутрішніх справ. Серпень 2016. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12804.pdf> (дата звернення: 12.11.2019).

УДК 342.95 (043.2)

Паламарчук В.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор

ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ТА ПРАВО НА ОСКАРЖЕННЯ ПРИ НЕПРАВОМІРНИХ ДІЯХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Розглядаючи саме поняття «право на звернення» важко не погодитися з думкою Н.Ю. Хаманьової: «Право на звернення громадян – це одна з форм їх участі в управлінні державою, у вирішенні державних та громадських справ. Вони є способом поновлення порушеного права. Вони – важливе джерело інформації, корисної при вирішенні питань державного, господарського та соціально-культурного розвитку, містять у собі відомості щодо процесів, які відбуваються у суспільстві. Право на звернення є одним з дієвих способів усунення можливих порушень законності, одним із засобів попередження правопорушень» [1, с. 10-11].

Право на звернення – це одне з фундаментальних прав, що надано людині. Посилаючись на Конституцію України, яка законодавчо регламентує право на звернення громадян, стаття 40: «Усі мають право